

УДК 78.035(44)«18/19»

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-36>**Олександр СКЛЯРОВ***професор, заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри фортепіано, Харківська державна академія культури, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, Україна, 61057***ORCID:** 0000-0003-0720-9838

Бібліографічний опис статті: Склярів, О. (2025). Неокласичні тенденції у музичній культурі Франції кінця XIX – початку XX ст. як прояви національної ментальності. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 272–279, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-36>

НЕОКЛАСИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ У МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ФРАНЦІЇ КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ. ЯК ПРОЯВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

У статті представлено особливості ментальних рис та загальнокультурних цінностей французького народу, аналіз їх відображення у музичному мистецтві Франції на рубежі XIX–XX століть. У якості об'єктів розглянуто твори французьких композиторів для фортепіано, в яких присутні неокласичні тенденції. **Метою дослідження** стало виявлення особливостей прояви неокласичних тенденцій у творчості французьких композиторів кінця XIX – початку XX століття через призму національної ментальності. Цей процес тісно пов'язаний із характерними ознаками національного стилю і саме ці риси знаходять своє відображення у музичній мові та художніх рішеннях композиторів, який формує характерну стилістичну ідентичність. **Методологія** дослідження спирається на структурно-функціональний метод, який було призначено для дослідження композиційно-драматургічних засад розглянутих творів, і теоретичну базу, яка складається з джерел історії та теорії музикознавства. **Наукова новизна.** Неокласичні тенденції, які тісно пов'язані з проявами національної ментальності, стилем та традиціями у творчості французьких композиторів, хоча й визнаються надзвичайно важливими, але досі не інтегровані в єдину теоретичну модель з універсальним методом аналізу, тому визначенню терміну «французький національний стиль» у роботі приділялась особлива увага. **Висновки.** Французька музична культура кінця XIX – початку XX століття характеризується унікальним поєднанням збереження національних традицій та відкритості до іноземних впливів. Ця здатність до органічної асиміляції дозволила французькій музиці не лише зберегти свою самобутність, але й стати центром інновацій та розвитку. Поява та використання неокласичних жанрів стало потужним стимулом для розвитку французької інструментальної музики. Це дозволило ідеалізувати та використовувати традиції минулого, створюючи унікальні твори, де співіснують різночасові стилеві компоненти. **Практична значущість.** Неокласичні тенденції у творчості французьких композиторів кінця XIX – початку XX століття залишаються недостатньо дослідженими як у світовому музикознавстві, так і в українському науковому просторі. Перспективи подальших досліджень можуть включати детальне вивчення ресурсного потенціалу фортепіанного мистецтва, особливостей трансформації неокласичних ідей у творчій діяльності французьких композиторів, а також проведення компаративного аналізу їхніх фортепіанних творів.

Ключові слова: національно-стильова специфіка, французька музика, стиль, неокласицизм, фортепіанне мистецтво, національний характер, національна традиція.

Oleksandr SKLIAROV*Professor, Honored Artist of Ukraine, Professor at the Piano Department, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Bursatskyi Uzviz, 4, Kharkiv, Ukraine, 61057***ORCID:** 0000-0003-0720-9838

To cite this article: Skliarov, O. (2025). Neoklasychni tendentsii u muzychnii kulturi Frantsii kintsia XIX – pochatku XX st. yak proiavy natsionalnoi mentalnosti [Neoclassic trends in the musical culture of France in the late 19th – early 20th centuries as manifestations of national mentality]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 272–279, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-6-36>

NEOCLASSIC TRENDS IN THE MUSICAL CULTURE OF FRANCE IN THE LATE 19TH – EARLY 20TH CENTURIES AS MANIFESTATIONS OF NATIONAL MENTALITY

*The article presents the features of the mental traits and general cultural values of the French people, an analysis of their reflection in the musical art of France at the turn of the XIXth–XXth centuries. The objects considered were works by French composers for piano, in which neoclassical tendencies are present. **The aim of the study** was to identify the features of the manifestation of neoclassical tendencies in the work of French composers of the late XIXth – early XXth centuries through the prism of national mentality. This process is closely related to the characteristic features of the national style and it is these features that are reflected in the musical language and artistic decisions of composers, which forms a characteristic stylistic identity. The research **methodology** is based on the structural-functional method, which was intended to study the compositional and dramaturgic principles of the works under consideration, and the theoretical basis, which consists of sources of history and theory of musicology. **Scientific novelty.** Neoclassical trends, which are closely related to the manifestations of national mentality, style and traditions in the work of French composers, although recognized as extremely important, have not yet been integrated into a single theoretical model with a universal method of analysis, therefore, special attention was paid to the definition of the term “French national style” in the work. **Conclusions.** French musical culture of the late XIXth and early XXth centuries is characterized by an unique combination of preserving national traditions and openness to foreign influences. This ability to organically assimilate allowed French music not only to preserve its originality, but also to become a center of innovation and development. The emergence and use of neoclassical genres became a powerful stimulus for the development of French instrumental music. This made it possible to idealize and use the traditions of the past, creating unique works where different stylistic components coexist. Practical significance neoclassical trends in the work of French composers of the late XIXth and early XXth centuries remain insufficiently researched both in world musicology and in the Ukrainian scientific space. Prospects for further research may include a detailed study of the resource potential of piano art, the features of the transformation of neoclassical ideas in the creative activity of French composers, as well as a comparative analysis of their piano works.*

Key words: national-stylistic specificity, French music, style, neoclassicism, piano art, national character, national tradition.

Актуальність проблеми. Кожний музичний стиль являє собою багаторівневу систему, він піддається вивченню через аналіз його складових рівнів та елементів. Якщо розібрати в деталях якусь одну грань цього явища у культурі, інші компоненти системи, будучи взаємопов'язаними, формують підсумковий результат – смислову цілісність музичного твору. Такий твір, у свою чергу, потребує точного виконання та глибокого осмислення. Складовими елементами формули національної своєрідності та відстеження їх відображення у музичному мисленні та творчості є, насамперед, менталітет народу з його багатою історією та стійкими традиціями, які глибоко вкоренилися у побуті та культурному житті. При цьому поняття менталітету, національного стилю та традиції, незважаючи на їхню важливість, досі не були сформовані в єдину теоретичну модель у рамках музичної науки як універсальний метод аналізу. Зрозуміло, будь-яка конкретна музична культура, що розглядається з цієї точки зору, матиме не тільки спільні риси, а й унікальні особливості. На сьогоднішній день можна стверджувати, що в українській музикознавчій літературі досі не сформувався загальноприйняте визначення французького

національного стилю. Воно могло б допомогти виявити спільні риси, що поєднують визначні досягнення фортепіанного мистецтва у французькому музикознавстві, наприклад, твори Ж.-Ф. Рамо, К. Сен-Санса, К. Дебюссі, М. Равеля, Л. В'єрна, О. Мессіана, Ф. Пуленка та інших. Пошук точного визначення терміна «французький національний стиль» на основі методології сучасної музичної науки є актуальним та важливим для дослідження.

Аналіз попередніх досліджень. В історичному музикознавстві кінця XI – початку XX століття французька музика отримала широке висвітлення і стала значущою складовою культурної спадщини світу. Вона завжди привертала особливу увагу дослідників музичного мистецтва. У багатьох джерелах основний акцент робиться на аналізі творчості видатних композиторів або дослідженні фольклорних традицій. Варто зазначити низку публікацій, де розглядається питання формування французького національного стилю в музиці. Так, у праці Н. Арнокура «Музика мовою звуків» автор порівнює барокову музику сусідніх країн (зокрема в розділі «Стиль італійський та стиль французький»), акцентує характерні риси кожної з цих культур. Робота В. Жаркової

«Прогулянки в музичному світі Моріса Равеля» детально аналізує питання музичного смаку в контексті культурного життя Франції XIX–XX століть. У статтях К. Дебюссі, зокрема «Статті. Рецензії. Бесіди», можна знайти низку афоризмів, що глибоко розкривають сутність французької музики, доповнюючи загальне розуміння її особливостей. Також слід зазначити роботу Поля Коллара «Сучасна музика» та статтю Ф. Бузоні «Новий класицизм». Важливим етапом в осмисленні явища неокласицизму у французькому музикознавстві стали роботи В. Каратигіна «Новітні течії у західноєвропейській музиці», Б. Асаф'єва «Французька музика та її сучасні представники» В. Варунца «Музичний неокласицизм», де автор розглядає явище музичного неокласицизму в його історичному аспекті, також дослідження Д. Житомирського «До вивчення західноєвропейської музики XX ст.», М. Михайлова «Про класицистичні тенденції в музиці XIX – початку XX століття», Л. Раабена «Ще раз про неокласицизм», Т. Гуменюк «Філософсько-методичні засади музичної естетики» та багато інших.

Мета статті – виявити специфіку втілення неокласичних тенденцій скрізь призму національної ментальності у творчості французьких композиторів кінця XIX – початку XX століття у контексті французької музичної культури, проаналізувати суттєві ознаки французького національного стилю на прикладах творів для фортепіано.

Виклад основного матеріалу. Французьке мистецтво наприкінці XIX – на початку XX століття зайняло одне з провідних місць у західноєвропейській художній культурі, ставши визнаним законодавцем нових течій. Саме тут розпочали свій шлях літературний натуралізм, поетичний символізм, а також імпресіонізм (у живописі та музиці). Вперше утвердившись у Франції, ці та пізніші течії знаходили різноманітні відгуки та відображення в інших національних культурах. Складна конфронтація ідей, викликана духовною кризою суспільства, саме у Франції набула найбільш типових форм. Так визначився найширший спектр протиборчих естетичних устремлінь до крайніх проявів декадансу.

До національної традиції свого часу закликали і Г. Берліоз, і Ж. Бізе. Її відстоював на противагу вагнеріанському пошесті

К. Дебюссі – «Клод Французький», як він гордо іменував себе. Але покоління, яке йшло йому на зміну, вустами Жана Кокто – глави «Шістки» – відкине імпресіонізм за його нібито недостатню прихильність до національного духу Франції. Через два десятиліття, у 1935 році виникла ще одна співдружність композиторів (серед них Олів'є Мессіан, Андре Жоліве), вони закликали до відродження національної традиції, цього разу романтичної (традиції «Молодої Франції» Г. Берліоза, В. Гюго тощо).

Національна традиція – широке та ємне поняття, її зміст різнобічно оновлюється по ходу історичного розвитку, вона має художній досвід низки поколінь, забезпечує зв'язок часів. І чим міцніший цей зв'язок у культурно-суспільній еволюції країни, тим сильніше виявляється вплив національної традиції. Аналізуючи специфіку французької національної традиції, слід наголосити, що історія музики невіддільна від історії країни, її культури, побуту, особливостей менталітету нації. Французькій культурі властива рідкісна здатність асиміляції іноземних елементів. Французька нація згуртована більш духом, ніж кров'ю. Це наочно ілюструється музикою. Жоден народ Європи не знав такої великої кількості композиторів – вихідців з інших країн, які б так органічно вросли в його музичне життя, ставали представниками, більше того, лідерами культури, настільки плідно впливали б на її розвиток. Це – італійці Ж. Б. Люллі, Л. Керубіні, Г. Спонтині, німці Дж. Меєрбер, Ж. Оффенбах, фламандець С. Франк, швейцарець А. Онегер. Можна ще назвати австрійця К. В. Глюка, угорця Ф. Ліста та поляка Ф. Шопена, які, залишившись представниками своєї національної культури, тим не менш вплинули і на музику Франції (Гнатів, 1993).

Всі ці «вторгнення» іноземних впливів якось напрочуд природно вливалися в основне русло французької музики, адаптувалися в неї. Зокрема, це викликано й тим, що Париж здавна, ще з часів Версаля Людовіка XIV, славився центром європейської художньої культури. У минулому класична країна абсолютизму, вона й донині зберегла століттями встановлений звичай: столиця вбирає різноманітні художні явища, зокрема зарубіжні, переплавляє їх і наділяє специфічним паризьким тавром. Саме тут – французькі музиканти одержують

суспільне визнання, тут відкривається перша європейська консерваторія. Така централізація музичного життя – відмінна риса французької культури (Barr, 2020).

Істотно, що у всі відповідальні моменти історії французькі драматурги зверталися до античних образів та тем. І для композиторів античні міфи, за словами Поля Коллара, були нагальною, повсякденною необхідністю (Грицюк, 2016). У музиці французьких авторів вони відображені із винятковою повнотою. Декілька прикладів із багатьох: у балеті – «Дафніс і Хлоя» М. Равеля (1911), «Орфей» Ж. Роже-Дюкаса (1913); в опері – «Пенелопа» Г. Форє (1913), трилогія «Орестея» Д. Мійо (1913–1922), «Антигона» А. Онеггера (1927) тощо.

Симптоматично і те, що наприкінці XIX – на початку XX ст. до французького музичного театру як співавторів опер і балетів входять великі письменники – Еміль Золя, Поль Клодель, Жан Кокто, Андре Жид та інші. Відроджується споконвічна національна традиція опер-балетів Ж. Б. Люлі, комедій Ж. Б. Мольєра з музикою, трагедій на кшталт П. Корнеля.

І знову важлива національна риса: жодна країна Європи не залишилася у XX столітті такою вірною класичній традиції, як Франція. Ще з часів «Плеяди» (поетичної школи XVI століття, очоленої Ронсаром та Дю Белле) тут утвердилися класичні ідеали (Frisch, 2023).

Французька музична культура наприкінці XIX – початку XX століття представлена цілою низкою блискучих імен визнаних метрів мистецтва – композиторів та виконавців, які репрезентували різні художньо-стильові напрямки музичного мистецтва епохи.

До пізніх романтиків примикає видатний музичний діяч – композитор, піаніст, органіст, музичний критик і публіцист – Камілл Сен-Санс (1835–1921), який приділяв переважну увагу інструментальній музиці, написав разом з тим понад десяток опер. Найбільшою популярністю користується «Самсон і Далила» (1877).

Камілл Сен-Санс залишив величезну спадщину, музичні твори найрізноманітніших жанрових форм: опери, симфонії, програмні симфонічні поеми, ораторії, кантати, концерти для фортепіано, скрипки, віолончелі з оркестром, інструментальні ансамблі різних складів, фантазії, сюїти, романси та пісні. Такі твори

відрізняються суто французькою мелодійною витонченістю, відточеністю і ясністю форми, тонким гармонійним смаком, почуттям художньої міри, гарним, прозорим оркеструванням. У творах Сен-Сансу панують світла поетична лірика, веселі та бадьорі настрої, що народжуються експресивною динамікою руху, соковиті жанрові замальовки, умиротворена споглядальність, шляхетна патетика, стриманий драматизм. Характерним є поєднання живого імпульсивного темпераменту з урівноваженістю. Образи героїчного піднесення, тривоги, сум'яття, смутку – відносно рідкісні. За своєю природою мистецтво К. Сен-Санса об'єктивно, логічно і ясно, інтелектуальний початок у ньому часто превалює над емоційним. Стилю композитора притаманні пісенно-декламаційний склад тематизму, широке використання фольклорних інтонацій та жанрів, танцювальних ритмів. Він часто звертався до поліфонічних прийомів; гармонія його – переважно класична (Harton, 2022).

К. Сен-Санс писав твори для фортепіано все своє життя, його називали «французьким Бетховеном». Хоча композитор був представником романтичного напрямку в музичному мистецтві, але великий пласт його творчості належить до неокласичного напрямку. Фортепіанна творчість К. Сен-Санса містить в собі елементи нового неокласичного стилю, прикладом можуть бути твори з участю фортепіано: П'ять концертів для фортепіано з оркестром, «Овернська рапсодія для фортепіано з оркестром, ор. 73»; «Вальс-каприс для фортепіано з оркестром «Весільний пиріг», ор. 76; Два фортепіанних тріо, «Фортепіанний квартет», «Фортепіанний квінтет», Дві сонати для скрипки і фортепіано, «Колискова для скрипки і фортепіано, ор. 38»; «Триптих для скрипки і фортепіано, ор. 136»; Дві елегії для скрипки і фортепіано, ор. 143 і ор. 160; Фантазія «Африка» для фортепіано з оркестром, ор. 89 тощо. Творам Сен-Санса властиве поєднання вільної побудови з логічною стрункістю та закінченістю композиції загалом. Синтез класичних та поетичних принципів формоутворення, звернення до монотематизму характерні для низки його творів циклічної форми («4-й фортепіанний концерт»). Сен-Санс писав також для органу: 10 п'єс (переважно концертних), у тому числі дві збірки прелюдій та фуг (1894 та 1898).

Найбільш продуктивним творцем опер у цій групі композиторів – прихильників неокласицизму, заявив себе Жюль Массне (1842–1912). Він мав високу професійну культуру, розвинений художній смак і артистизм. Музика його захоплює поетичністю, витонченістю мелодики, вмiло знайденими оркестровими фарбами. Массне порівняно не часто вдавався до великих оперних форм, оочіше композитор звертається до вокальних творів невеликих розмірів – аріозо: він широко використовує декламаційний початок у співі, удосконаливши і мелодійно збагативши речитативно-аріозний стиль, введений у практику Ш. Гуно. Жюль Массне має твори для фортепіано у неокласичному стилі. Прикладом може служити «Концерт для фортепіано з оркестром мі-бемоль мажор» – твір Жюля Массне, написаний у 1902 році на основі, як вважають фахівці, начерків середини 1860-х років, що належать до періоду перебування Массне в Римі після отримання ним Римської премії (Schonberg, 1997).

Серед видатних представників французького академізму виділяється ще один видатний майстер інструментальної музики, педагог, органіст та громадський діяч Габріель Форе (1845–1924), прозваний «французьким Шуманом». Учень Сен-Санса, він довгий час очолював Паризьку консерваторію і був одним із провідних її професорів (у числі його вихованців – М. Равель, Е. Шмітт, Ж. Роже-Дюкас, Дж. Енеску). У боротьбі між «дебюсістами» та «д'ендістами» Г. Форе – як і деякі його учні – посідав проміжне місце, поєднуючи традиції академізму з ідеями стилістичного оновлення. Він прагнув зайняти незалежне становище у боротьбі напрямів 1890–1900-х років, тому постать композитора виявилася предтечею імпресіонізму у французькій музиці. Форе – автор багатьох фортепіанних п'єс у різних жанрах, камерно-інструментальних ансамблів (зокрема фортепіанних квартетів та квінтетів): серед творів «Балада для фортепіано з оркестром, Op. 19», «Фантазія для фортепіано з оркестром Op. 111», декілька ноктюрнів, прелюдій, баркарол, експромтів, у яких виявилися неокласичні риси (Schonberg, 1997).

Доля видатного композитора неокласичного періоду Моріса Равеля (1875–1937) склалася нелегко: спочатку він перебував у тіні Дебюссі, у передвоєнні роки у фортепіанних циклах,

у музиці балету «Дафніс і Хлоя» знайшов себе, висунувся як сильна творча особистість рідкісного обдарування та своєрідності. У повоєнні роки він дав світові низку чудових творів, серед яких симфонічна поема «Вальс», «Болеро», опера «Дитя і чаклунство», два фортепіанні концерти. Незважаючи на їхню барвистість, Равель тут постає швидше «класицистом», ніж імпресіоністом (Новак, 2024). Але творчість композитора значно перевершує межі цих напрямків. Наприклад, «Фортепіанний концерт соль мажор» включає також джазові елементи в першій і третій частинах. Твір «Цигани» для скрипки й фортепіано демонструє віртуозний стиль, який нагадує майстерність Паганіні й Ліста. Серед творчого доробку Моріса Равеля ще можна назвати п'єсу для фортепіано «Гра води» (1901), яка займає визначне місце в контексті неокласичного напрямку. Цей твір, присвячений видатному педагогу Габріелю Форе, вперше прозвучав публічно у 1902 році (Cogan, 2016). Його часто розглядають як одну з ранніх композицій, у якій виразно проявилися інноваційні риси творчого почерку Равеля. Серед ключових особливостей цього твору виділяються яскрава образність, технічна складність і візуальна мальовничість. У цій композиції автор демонструє низку новаторських підходів, які пізніше стали характерними для його стилю. Зокрема, він досягав поетичного та живописного звучання, що створювало ефектні візуальні асоціації. Важливою рисою була також здатність зберігати чіткість мелодійної лінії навіть за наявності складної фігураційної текстури, що вигідно вирізняло композитора серед його сучасників. Крім того, використання обертонів для формування особливої акустичної атмосфери і просторового звучання стало одним із визначальних елементів цієї п'єси.

Одним з видатних французьких композиторів-мислителів, який увібрав у себе національні традиції французької та бельгійської музики, став С. Франк. Він поєднував у мистецтві філософську поглибленість із властивими латинській культурі ясністю, співвіднесеністю почуття та розуму; його відрізняли такі національні французькі якості, як тонкість смаку, блиск виразу. Франк вніс нове й у фортепіанну музику: у його фортепіанних циклах, яким не було рівних за масштабом у французькій фортепіанній літературі, крім впливу клавірної

музики І. С. Баха. фортепіанних творів Бетховена, відчувається також вплив фортепіанних циклів Р. Шумана; фортепіанні п'єси відзначені типовою для пізнього Франка конструктивною складністю (у Прелюдії, хоралі та фузі – поєднання фуги та сонати, поєднання хоралу та теми фуги в коді). З органних творів Франка особливо відомі «3 хорали» (1890), що входять до репертуару всіх органістів. Ці віртуозні п'єси – вершина органної творчості композитора; тут Франк досягає справді симфонічного розмаху (хорал h-moll – рідкісний у музиці XIX ст. приклад варіацій на basso ostinato) (Stove, 2012). Окрім основних творів С. Франк написав у різні часи близько сотні невеликих п'єс для органу і фісгармонії, сорок чотири з яких були замовлені провінційним органістом (як приклади імпровізаційних тем). Новий етап у розвитку французької фортепіанної літератури ознаменували творчі зусилля С. Франка, спрямовані на зближення специфіки органної та фортепіанної техніки. Це «Прелюдія, хор і фуґа» (1884) і «Прелюдія, арія і фінал» (1886–1887) (Encyclopædia Universalis)

На рубежі XIX–XX ст. у Франції сформувалися громадські аматорські та професійні музичні організації та установи, з роботою яких пов'язана діяльність видатних музикантів. Саме на їхні плечі лягає впровадження у маси нових ідей майбутнього та їх популяризація. Тим часом з'являлося нове покоління, серйозне і вдумливе, що більше цікавилось інструментальною музикою, ніж театром. Воно було одержиме полум'ям бажанням створити національне мистецтво. Війна 1870 сприяла похваленню цих задумів. Звідси й виникло у розпал війни Національне суспільство музики, діяльність якого сприяла активній популяризації мови у Франції інструментальних жанрів – передусім симфонічних і камерних. Все значне у французькій музиці з 1870–1900 років пройшло через ці концерти. Без Національного товариства більшість творів не тільки не дочекалися б виконання, а й не були написані. 25 лютого 1871 року офіційно було засновано Національне музичне товариство, єдиним призначенням якого було виконувати твори живих французьких композиторів. Метою суспільства також було заохочення та поширення всіх виданих та невиданих серйозних музичних

творів французьких композиторів, підтримка та публікація їх музичних починань.

Рух у французькій музиці, пов'язаний з особливим розквітом інструментальної музики, названо було французькими музикознавцями Жюльєном Тьерсо та Роменом Ролланом «оновленням» (renovation). Підстава до такого визначення полягала в дійсно прогресивному характері руху, у освіженні французької музики молодими даруваннями, у нових тенденціях, результатом яких була низка чудових творів симфонічної та камерної музики, її розвиток характеризувався потягом до естетизму, до зовнішньої мальовничості, до блискучого колориту, до витонченого оздоблення.

Висновки. Історична специфіка розвитку французької музичної культури кінця XIX – початку XX ст. пов'язана зі зломом її національно-ментальних особливостей. Французька музична культура, як жодна музична школа Європи, стійко дотримується своєї національної традиції. У цьому французької музиці властива рідкісна здатність асиміляції іноземних елементів. Жоден народ Європи не знав такої великої кількості вихідців з інших країн, які б так органічно вросли в його музичне життя, ставали представниками, більше того, лідерами культури та плідно впливали б на її розвиток. Поява та використання неокласичних жанрів в музикальному житті Франції відкриває нові художні можливості та нові імена композиторів. Відбувається активна пропаганда художнього надбання минулих епох через музично-критичну сферу та розвиток науково-дослідної думки в галузі історії та теорії музичного мистецтва. Протягом кінця XIX – початку XX століття особливо помітну роль у відродженні французької інструментальної традиції зіграли неокласичні тенденції у творах багатьох композиторів, серед яких К. Сен-Санс, Г. Форе, Ж. Массне, М. Равель, С. Франк та інші. Ідеалізація та використання традицій минулого створювало тим самим типову неокласичну ситуацію одночасного навмисного співіснування в межах одного музичного твору різночасових стильових компонентів. Саме у творчості таких композиторів починає набувати помітного місця у розвитку світового мистецтва французька фортепіанна музика.

Перспектива дослідження. Неокласичні тенденції у творчості французьких композиторів

кінця XIX – початку XX століття ще недостатньо проаналізовані вченими як у світовому музикознавстві так і в Україні. Подальшою перспективою дослідження представляється більш детальне вивчення ресурсного потенціалу

фортепіанного мистецтва і специфіки перетворення неокласичних тенденцій у творчій діяльності французьких композиторів, а також здійснення компаративного інтерпретологічного аналізу їх творів для фортепіано.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу XIX–XX століть: навчальний посібник для музичних вузів. Київ: Музична Україна, 1993. 345 с.
2. Грицюк, О. Я. Жанровий синтез в музичному мистецтві XX ст.: теоретичний аспект. *Міжнародний вісник: Культурологія, філологія, музикознавство*. 2016. № 2 (7). 178–184.
3. Новак І. І. Вокальний цикл М. Равеля «Chansons madécasses» та його роль у розвитку французької камерно-вокальної музики першої половини XX століття. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2024. Вип. 71. 92–106. DOI: 10.34064/khnum1-71.05
4. Barr N. Y. Musical Materiality: 19th Century French Music Culture Embodied in the Palais Garnier Main Facade. *The Macksey Journal*. 2020. Vol. 1, Article 24. URL: <https://www.mackseyjournal.org/publications/vol1/iss1/24> (date of application: 9.11.25).
5. Corah B. Neoclassical. *Pioneers: Neoclassicism Before Stravinsky*. Denver: University of Denver, 2016. 58 p. URL: <https://digitalcommons.du.edu/etd/1157> (date of application: 6.11.25).
6. Encyclopædia Universalis: site. URL: <http://www.universalis.fr/encyclopedie/choral/> (date of application: 8.12.2025).
7. Frisch W. *Music in the nineteenth century*. New York: Norton and Company, 2023. 308 p. URL: <https://archive.org/details/musicinnineteent0000fris/page/n19/mode/2up>. (date of application: 8.12.2025).
8. Harton J. A. *Negotiating Nationalism: Camille Saint-Saëns, Neoclassicism, and the Early Music Renaissance in France*. *Scholar commons of the University of South Carolina: Theses and Dissertations*. 2022. URL: <https://scholarcommons.sc.edu/etd/6705> (date of application: 12.12.2025).
9. Schonberg H. C. *The lives of the great composers*. 3. ed. New York: Norton & Company. 1997. 667 p. URL: https://archive.org/details/livesofgreatcomp00scho_/page/n3/mode/2up (date of application: 12.12.2025).
10. Stove R. J. *Cesar Franck: His Life and Times*. Lanham, Maryland: Scarecrow Press, 2012. 434 p. URL: https://books.google.com.sg/books?id=hTF8a_7eYAkC&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false (date of application: 11.12.2025).

REFERENCES:

1. Hnativ, T. F. (1993). *Muzychna kultura Frantsii rubezhu XIX–XX stolit: navchalnyi posibnyk dlia muzychnykh vuziv* [Musical culture of France at the turn of the XIXth–XXth centuries: a starting point for musical universities]. Kyiv: Muzychna Ukraina. 345 s. [in Ukrainian].
2. Hrytsiuk, O. Ya. (2016). *Zhanrovyi syntez v muzychnomu mystetstvi XX st.: teoretychnyi aspekt* [Genre synthesis in XXth century musical art: theoretical aspect]. *Mizhnarodnyi visnyk: Kulturolohiia, filolohiia, muzykoznavstvo*. № 2(7). 178–184 [in Ukrainian].
3. Novak, I. I. (2024). *Vokalnyi tsykl M. Ravelia «Chansons madécasses» ta yoho rol u rozvytku frantsuzkoi kamer-no-vokalnoi muzyky pershoi polovyny XX stolittia* [M. Ravel’s vocal cycle “Chansons madécasse” and its role in the development of French chamber and vocal music of the first half of the XXth century]. *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity*. Vyp. 71. 92–106. DOI: 10.34064/khnum1-71.05 [in Ukrainian].
4. Barr, N. Y. (2020). *Musical Materiality: 19th Century French Music Culture Embodied in the Palais Garnier Main Facade*. *The Macksey Journal*. Vol. 1, Article 24. URL: <https://www.mackseyjournal.org/publications/vol1/iss1/24> (date of application: 9.11.25). [in English].
5. Corah, B. (2016). *Neoclassical. Pioneers: Neoclassicism Before Stravinsky*. Denver: University of Denver. 58 p. URL: <https://digitalcommons.du.edu/etd/1157> (date of application: 6.11.25) [in English].
6. Encyclopædia Universalis: site. URL: <http://www.universalis.fr/encyclopedie/choral/> (date of application: 8.12.2025) [in English].
7. Frisch, W. (2023). *Music in the nineteenth century*. New York: Norton and Company. 308 p. URL: <https://archive.org/details/musicinnineteent0000fris/page/n19/mode/2up>. (date of application: 8.12.2025) [in English].
8. Harton, J. A. (2022). *Negotiating Nationalism: Camille Saint-Saëns, Neoclassicism, and the Early Music Renaissance in France*. *Scholar commons of the University of South Carolina: Theses and Dissertations*. URL: <https://scholarcommons.sc.edu/etd/6705> (date of application: 12.12.2025) [in English].

9. Schonberg, H. C. (1997). The lives of the great composers. 3. ed. New York: Norton & Company. 667 p. URL: https://archive.org/details/livesofgreatcomp00scho_1/page/n3/mode/2up (date of application: 12.12.2025) [in English].

10. Stove, R. J. (2012). Cesar Franck: His Life and Times. Lanham, Maryland: Scarecrow Press. 434 p. URL: https://books.google.com.sg/books?id=hTF8a_7eYAkC&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false (date of application: 11.12.2025) [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 12.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.12.2025